

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 19ης Μαΐου 2022*

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 – Άρθρο 8 – Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του – Ενημέρωση σχετικά με τη δίκη – Αδυναμία εντοπισμού του κατηγορουμένου παρόλο που καταβλήθηκαν οι δέουσες προσπάθειες από τις αρμόδιες εθνικές αρχές – Δυνατότητα διεξαγωγής δίκης και εκδόσεως καταδικαστικής αποφάσεως ερήμην του κατηγορουμένου – Άρθρο 9 – Δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο μέσο ένδικης προστασίας που επιτρέπει επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης»

Στην υπόθεση C-569/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων, Βουλγαρία) με απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 30 Οκτωβρίου 2020, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά του

IR,

παρισταμένης της:

Spetsializirana prokuratura,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Λυκούργο (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi και O. Spineanu–Matei, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Richard de la Tour

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Wasmeier και I. Zaloguin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιανουαρίου 2022,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1), του άρθρου 4α της αποφάσεως-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ 2002, L 190, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 81, σ. 24) (στο εξής: απόφαση-πλαίσιο 2002/584), καθώς και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κινηθείσας κατά του IR για πράξεις δυνάμενες να στοιχειοθετούν φορολογικές παραβάσεις που επισύρουν στερητικές της ελευθερίας ποινές.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 10, 33, 35 έως 39, 42, 43 και 47 της οδηγίας 2016/343 έχουν ως εξής:
 - «(9) Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να ενισχυθεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη.
 - (10) Με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων η παρούσα οδηγία έχει σκοπό να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών [...].
- [...]
- (33) Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη αποτελεί μια από τις βασικές αρχές σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το δικαίωμα των υπόπτων και των κατηγορουμένων να παρίστανται στη δίκη τους βασίζεται σε αυτό το δικαίωμα και θα πρέπει να κατοχυρώνεται σε όλη την [Ευρωπαϊκή] Ένωση.
- [...]
- (35) Το δικαίωμα παράστασης των υπόπτων και των κατηγορουμένων στη δίκη τους δεν είναι απόλυτο. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι θα πρέπει να μπορούν, ρητώς ή σιωπηρώς αλλά κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, να παραιτηθούν από το δικαίωμα αυτό.

- (36) Υπό ορισμένες συνθήκες η απόφαση για την ενοχή ή την αθωότητα του υπόπτου ή του κατηγορουμένου θα πρέπει να μπορεί να εκδοθεί παρά την απουσία του. Αυτό ενδέχεται να ισχύει όταν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει ενημερωθεί εγκαίρως σχετικά με τη δίκη και τις συνέπειες της μη παράστασης, αλλά εντούτοις δεν εμφανίζεται. Η ενημέρωση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου σχετικά με τη δίκη θα πρέπει να σημαίνει ότι το εν λόγω πρόσωπο κλητεύθηκε αυτοπροσώπως ή ότι με άλλα μέσα του παρασχέθηκαν επισήμως πληροφορίες για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης κατά τρόπο ώστε να είναι σε θέση να γνωρίζει για την δίκη. Η πληροφόρηση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου σχετικά με τις συνέπειες της μη παράστασης θα πρέπει ιδίως να σημαίνει πως το πρόσωπο έχει ενημερωθεί ότι η απόφαση μπορεί να εκδοθεί ακόμη και αν δεν εμφανιστεί στη δίκη.
- (37) Θα πρέπει επίσης να είναι δυνατό να διεξαχθεί μια δίκη που μπορεί να οδηγήσει σε καταδικαστική ή αθωωτική απόφαση ερήμην του υπόπτου ή κατηγορουμένου εφόσον έχει ενημερωθεί για τη δίκη του και έχει δώσει εντολή σε δικηγόρο, ο οποίος διορίστηκε είτε από το εν λόγω πρόσωπο είτε από το κράτος, να το εκπροσωπήσει στη δίκη και ο δικηγόρος πράγματι εκπροσώπησε τον ύποπτο ή κατηγορούμενο.
- (38) Όταν εξετάζεται κατά πόσον ο τρόπος με τον οποίο παρέχονται οι πληροφορίες επαρκεί ώστε να εξασφαλίζεται η επίγνωση του προσώπου όσον αφορά τη δίκη, ιδιαίτερη προσοχή, εφόσον κρίνεται σκόπιμο, θα πρέπει να αποδίδεται και στη δέουσα προσπάθεια που καταβάλλουν οι δημόσιες αρχές για να ενημερώσουν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο και στη δέουσα προσπάθεια που καταβάλλει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο προκειμένου να λάβει πληροφορίες που απευθύνονται σε αυτό.
- (39) Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα διεξαγωγής δίκης ερήμην του υπόπτου ή κατηγορουμένου, αλλά δεν μπορούν να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις για τη λήψη απόφασης ερήμην του, επειδή ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστεί παρ' όλο που καταβλήθηκαν οι δέουσες προσπάθειες, για παράδειγμα, επειδή το εν λόγω πρόσωπο διέφυγε ή φυγοδίκησε, θα πρέπει να είναι εντούτοις δυνατό να ληφθεί απόφαση ερήμην του υπόπτου ή κατηγορουμένου και να εκτελεστεί η απόφαση αυτή. Σε αυτή την περίπτωση τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι, όταν οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι λαμβάνουν γνώση της απόφασης, ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται, θα πρέπει να λαμβάνουν επίσης γνώση της δυνατότητας να προσβάλουν την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο ένδικο μέσο προστασίας. [...]
- [...]
- (42) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, ιδίως όσον αφορά το δικαίωμα του κατηγορουμένου να παρίσταται στη δίκη του και το δικαίωμα σε νέα δίκη, λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές ανάγκες των ευάλωτων προσώπων. Σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 2013, σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για ευάλωτα πρόσωπα που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών [(ΕΕ 2013, C 378, σ. 8)], ως ευάλωτοι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι θα πρέπει να θεωρούνται όλοι οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι που δεν είναι σε θέση να κατανοούν ή να συμμετέχουν ουσιαστικά στη ποινική διαδικασία λόγω της ηλικίας, της διανοητικής ή σωματικής τους κατάστασης ή λόγω αναπηριών.

(43) Τα παιδιά είναι ευάλωτα και θα πρέπει να απολαύουν συγκεκριμένου βαθμού προστασίας. Συνεπώς, σε σχέση με ορισμένα από τα δικαιώματα που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία, θα πρέπει να θεσπίζονται ειδικές δικονομικές εγγυήσεις.

[...]

(47) Η παρούσα οδηγία συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη και την [Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (ΕΣΔΑ)], συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, του δικαιώματος στην ελευθερία και την ασφάλεια, του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, του δικαιώματος στην ακεραιότητα του προσώπου, των δικαιωμάτων του παιδιού, της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρίες, του δικαιώματος αποτελεσματικού μέσου ένδικης προστασίας και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, του τεκμηρίου αθωότητας και των δικαιωμάτων της υπεράσπισης. Ειδικότερα θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 6 [ΣΕΕ], σύμφωνα με το οποίο η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη και σύμφωνα με το οποίο τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο», ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς ελάχιστους κανόνες σχετικά με:

- α) ορισμένες πτυχές του δικαιώματος στο τεκμήριο αθωότητας κατά την ποινική διαδικασία·
- β) το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του κατά την ποινική διαδικασία.»

5 Το άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα παράστασης στη δίκη τους.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι μια δίκη που μπορεί να οδηγήσει σε απόφαση για την ενοχή ή την αθωότητα του ύποπτου ή κατηγορουμένου μπορεί να διεξαχθεί ερήμην αυτού, υπό τον όρο ότι:

- α) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει ενημερωθεί εγκαίρως σχετικά με τη δίκη και τις συνέπειες της μη παράστασης· ή
- β) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος, αφού ενημερώθηκε για τη δίκη, εκπροσωπείται από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο ο οποίος διορίστηκε είτε από τον ύποπτο ή κατηγορούμενο είτε από το κράτος.

3. Απόφαση που έχει ληφθεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 μπορεί να εκτελεστεί κατά του συγκεκριμένου προσώπου.

4. Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη έχουν ένα σύστημα που προβλέπει τη δυνατότητα διεξαγωγής δικών ερήμην του ύποπτου ή κατηγορουμένου, αλλά δεν είναι δυνατό να τηρηθούν οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου επειδή ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να εντοπιστεί παρ' όλο που καταβλήθηκαν οι δέουσες προσπάθειες, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν ότι είναι εντούτοις δυνατό να ληφθεί απόφαση και να εκτελεστεί. Σε αυτή την περίπτωση τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, όταν οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι λαμβάνουν γνώση της απόφασης, ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται, λαμβάνουν επίσης γνώση της δυνατότητας να προσβάλουν την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9.

[...]

6 Το άρθρο 9 της ίδιας οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Δικαίωμα σε νέα δίκη», έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, στις περιπτώσεις που δεν παρίστατο στη δίκη του και δεν έχουν τηρηθεί οι όροι που προβλέπονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2, έχει δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης, περιλαμβανομένης της εξέτασης νέων αποδεικτικών στοιχείων, και που ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω ύποπτοι και κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να παρίστανται, να συμμετέχουν ουσιαστικά, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, και να ασκούν τα δικαιώματα υπεράσπισης τους.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

7 Το άρθρο 55, παράγραφος 1, του Nakazatelno-protsesualen kodeks (κώδικα ποινικής δικονομίας, στο εξής: NPK) προβλέπει τα εξής:

«[...] Ο κατηγορούμενος έχει τα ακόλουθα δικαιώματα: [...] να μετέχει στην ποινική διαδικασία [...]».

8 Το άρθρο 94, παράγραφοι 1 και 3, του NPK ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η συμμετοχή συνηγόρου στην ποινική διαδικασία είναι υποχρεωτική εφόσον:

[...]

8. η υπόθεση εκδικάζεται ερήμην του κατηγορουμένου·

[...]

3. Όταν η παρέμβαση συνηγόρου είναι υποχρεωτική, η αρμόδια αρχή διορίζει δικηγόρο ως συνήγορο.»

9 Κατά το άρθρο 247b, παράγραφος 1, του NPK, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως:

«[...] Με την επίδοση του κατηγορητηρίου, ο κατηγορούμενος ενημερώνεται για τη διεξαγωγή της προδικασίας [...], για το δικαίωμά του να παραστεί με συνήγορο ή να ζητήσει να διοριστεί συνήγορος

στις περιπτώσεις του άρθρου 94, παράγραφος 1, καθώς και για το ότι είναι δυνατόν να εκδικαστεί η υπόθεση και να εκδοθεί απόφαση ερήμην του, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 269.»

10 Το άρθρο 269 του ΝΡΚ προβλέπει τα εξής:

«1. Στις ποινικές υποθέσεις στις οποίες ο κατηγορούμενος κατηγορείται για σοβαρό ποινικό αδίκημα, η παρουσία του στη δίκη είναι υποχρεωτική.

[...]

3. Αν δεν εμποδίζεται η εξακρίβωση της αντικειμενικής αλήθειας, η υπόθεση μπορεί να εκδικαστεί ερήμην του κατηγορουμένου στις ακόλουθες περιπτώσεις:

1) ο κατηγορούμενος δεν εντοπίζεται στη διεύθυνση που έχει δηλώσει ή μετέβαλε τη διεύθυνσή του χωρίς να ενημερώσει την αρμόδια αρχή·

2) ο τόπος διαμονής του κατηγορουμένου στη Βουλγαρία είναι άγνωστος και δεν στάθηκε δυνατό να εξακριβωθεί κατόπιν ενδελεχούς έρευνας·

[...]».

11 Κατά το άρθρο 423, παράγραφος 1, του ΝΡΚ, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως:

«[...] Εντός έξι μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε γνώση της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης ή της διαβίβασης τέτοιας καταδικαστικής αποφάσεως στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας από άλλη χώρα, ο ερήμην καταδικασθείς μπορεί να ζητήσει την επανάληψη της προδικασίας επικαλούμενος την απουσία του κατά την ποινική διαδικασία. Το αίτημα αυτό γίνεται δεκτό, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες ο καταδικασθείς διέφυγε μετά την απαγγελία της κατηγορίας στο πλαίσιο της προδικασίας, με αποτέλεσμα να μην έχει καταστεί δυνατό να εφαρμοστεί η διαδικασία του άρθρου 247b, παράγραφος 1, και στις περιπτώσεις στις οποίες, μετά την εφαρμογή της εν λόγω διαδικασίας, ο καταδικασθείς δεν παρέστη στην ακροαματική διαδικασία χωρίς να συντρέχει αποχρών λόγος.»

12 Το άρθρο 425, παράγραφος 1, σημείο 1, του ΝΡΚ έχει ως εξής:

«Όταν κρίνει βάσιμη την αίτηση για την επανάληψη της διαδικασίας, το δικαστήριο δύναται να ακυρώσει την καταδικαστική απόφαση [...] και να παραπέμψει την υπόθεση για εκ νέου εκδίκαση επισημαίνοντας το στάδιο από το οποίο πρέπει να ξεκινήσει η εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Η Spetsializirana prokuratura (ειδική εισαγγελία, Βουλγαρία) άσκησε ποινική δίωξη κατά του IR, ο οποίος κατηγορήθηκε ότι μετείχε σε εγκληματική οργάνωση με σκοπό τη διάπραξη φορολογικών παραβάσεων που επισύρουν στερητικές της ελευθερίας ποινές.

14 Αρχικώς, το κατηγορητήριο επιδόθηκε αυτοπροσώπως στον IR.

- 15 Μετά την εν λόγω επίδοση, ο IR δήλωσε τη διεύθυνση επικοινωνίας του. Εντούτοις, δεν εντοπίστηκε στη διεύθυνση αυτή κατά την έναρξη του ενώπιον του δικαστηρίου σταδίου της ποινικής διαδικασίας και ιδίως κατά τις απόπειρες του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων, Βουλγαρία) να τον κλητεύσει. Το αιτούν δικαστήριο διόρισε αυτεπαγγέλτως δικηγόρο, ο οποίος, όμως, δεν επικοινωνήσε με τον IR.
- 16 Λόγω ελαττώματος του κατηγορητηρίου που είχε επιδοθεί στον IR, κηρύχθηκε άκυρο και, κατά συνέπεια, η διαδικασία περατώθηκε. Εν συνεχεία, συντάχθηκε νέο κατηγορητήριο και η διαδικασία επαναλήφθηκε. Εντούτοις, και στην περίπτωση αυτή ο IR αναζητήθηκε εκ νέου, μεταξύ άλλων μέσω μελών της οικογένειάς του, πρώην εργοδοτών του και φορέων παροχής υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας, χωρίς να καταστεί δυνατός ο εντοπισμός του.
- 17 Το αιτούν δικαστήριο συνάγει εξ αυτού ότι ο IR διέφυγε. Εκτιμά ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η υπόθεση μπορεί να εκδικαστεί ερήμην του IR. Διερωτάται ωστόσο εάν μια τέτοια περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343 ή κατά μείζονα λόγο στην περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας. Το ζήτημα αυτό πρέπει να επιλυθεί, δεδομένου ότι ο ποινικός δικαστής που εκδίδει ερήμην απόφαση οφείλει να υποδείξει ποιο είδος διαδικασίας διεξάγεται ερήμην, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ορθή ενημέρωση του ενδιαφερομένου περί των διαδικαστικών εγγυήσεων, ιδίως όσον αφορά τα μέσα ένδικης προστασίας που διαθέτει, σύμφωνα με τη διάταξη της οδηγίας 2016/343 στην οποία εμπίπτει, κατ' ουσίαν, η επίμαχη διαδικασία.
- 18 Εγείρονται, όμως, αμφιβολίες σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις που πρέπει να παρέχονται στον κατηγορούμενο σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί το αιτούν δικαστήριο, στην οποία το πρόσωπο αυτό διέφυγε μετά την επίδοση του πρώτου κατηγορητηρίου και πριν από την έναρξη του ενώπιον του δικαστηρίου σταδίου της ποινικής διαδικασίας. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ο IR να εντοπιστεί και να συλληφθεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και να παραδοθεί στις βουλγαρικές αρχές βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Ως εκ τούτου, κατά το αιτούν δικαστήριο, καθίσταται αναγκαία η ερμηνεία όχι μόνον της οδηγίας 2016/343, αλλά και της αποφάσεως-πλαϊσίου 2002/584.
- 19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας [2016/343], σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές της σκέψεις 36 έως 39, και του άρθρου 4α, παράγραφος 1, στοιχείο β', της [αποφάσεως-πλαϊσίου 2002/584], σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 7 έως 10 της [αποφάσεως-πλαϊσίου 2009/299], η περίπτωση στην οποία ο κατηγορούμενος έλαβε μεν γνώση της κατηγορίας που απαγγέλθηκε εναντίον του στην αρχική της μορφή, εν συνεχεία δε, λόγω διαφυγής του, είναι πλέον αντικειμενικώς αδύνατο να ενημερωθεί σχετικά με τη δίκη και εκπροσωπείται από δικηγόρο που διορίστηκε αυτεπαγγέλτως και δεν έχει καμία απολύτως επικοινωνία μαζί του;
- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ανωτέρω ερώτημα:

συνάδει με το άρθρο 9, σε συνδυασμό με το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343], και με το άρθρο 4α, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με την παράγραφο 1, στοιχείο δ', του ίδιου άρθρου της [αποφάσεως-πλαisiού 2002/584], εθνική ρύθμιση (εν προκειμένω, το άρθρο 423, παράγραφοι 1 και 5, του ΝΡΚ) σύμφωνα με την οποία δεν προβλέπεται κανένα μέσο ένδικης προστασίας κατά προανακριτικών πράξεων που διενεργήθηκαν ερήμην και κατά καταδικαστικής αποφάσεως που εκδόθηκε ερήμην, σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος διέφυγε ατότου έλαβε γνώση της κατηγορίας στην αρχική της μορφή και, λόγω της διαφυγής του, κατέστη αδύνατη η ενημέρωσή του τόσο για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης όσο και για τις συνέπειες της μη παράστασης;

3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ανωτέρω ερώτημα:

έχει το άρθρο 9 της οδηγίας [2016/343], σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, άμεσο αποτέλεσμα;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 20 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλονται από το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και νομικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που του έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί [απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, Finanzamt Österreich (Οικογενειακά επιδόματα για εργαζομένους σε αναπτυξιακά προγράμματα), C-372/20, EU:C:2021:962, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 21 Εν προκειμένω, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 26 των προτάσεών του, η διαδικασία της κύριας δίκης δεν αφορά, ούτε κυρίως ούτε παρεμπιπτόντως, το κύρος ή την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Μολονότι το αιτούν δικαστήριο υπογράμμισε βεβαίως ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ο IR να εντοπιστεί και να συλληφθεί στο μέλλον στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και να παραδοθεί στις βουλγαρικές αρχές βάσει τέτοιου εντάλματος, από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει προδήλως ότι δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας που οδήγησε στην υπό κρίση προδικαστική παραπομπή.
- 22 Επομένως, στο μέτρο αυτό, η πραγματική κατάσταση στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο έχει υποθετικό χαρακτήρα.
- 23 Ως εκ τούτου, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη καθ' ό μέρος αφορά την ερμηνεία της αποφάσεως-πλαisiού 2002/584.

Επί της ουσίας

- 24 Με τα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας 2016/343 έχουν την έννοια ότι είναι δυνατόν να διεξαχθεί δίκη και, ενδεχομένως, να εκδοθεί καταδικαστική απόφαση ερήμην του κατηγορουμένου τον οποίο οι αρμόδιες εθνικές αρχές, παρά τις δέουσες προσπάθειες που κατέβαλαν προς τούτο, αδυνατούν να εντοπίσουν και στον οποίο δεν κατόρθωσαν, λόγω της αδυναμίας εντοπισμού του, να παρέχουν ενημέρωση σχετικά με τη δίκη του, χωρίς ο κατηγορούμενος να έχει τη δυνατότητα, αφότου λάβει γνώση της καταδίκης του, να επικαλεστεί ευθέως το δικαίωμα που του απονέμει η εν λόγω οδηγία, ζητώντας την επανάληψη της δίκης ή ασκώντας ισοδύναμο μέσο ένδικης προστασίας που οδηγεί σε επανεξέταση της ουσίας της υπόθεσης παρουσία του ιδίου.
- 25 Συναφώς, επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι, σύμφωνα με το άρθρο της 1, σκοπός της οδηγίας 2016/343 είναι η θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων σχετικά με ορισμένα στοιχεία των ποινικών διαδικασιών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και το «δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του». Όπως ρητώς επιβεβαιώνει η αιτιολογική σκέψη 33 της οδηγίας, το δικαίωμα αυτό αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη.
- 26 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να διασφαλίζουν την τήρηση του εν λόγω δικαιώματος. Εντούτοις, δυνάμει των παραγράφων 2 και 4 του άρθρου αυτού, τα κράτη μέλη μπορούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να προβλέπουν τη διεξαγωγή ερήμην δίκης.
- 27 Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343 ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι ο ενδιαφερόμενος, στις περιπτώσεις που διεξάγεται ερήμην δίκη μολονότι δεν τηρούνται οι όροι που προβλέπονται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας, έχει δικαίωμα «σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης [...] και που ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης» (στο εξής: δικαίωμα σε νέα δίκη). Όπως διευκρινίζει το άρθρο 8, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας, στην περίπτωση αυτή, τόσο το δικαίωμα σε νέα δίκη όσο και η δυνατότητα προσβολής της ερήμην εκδοθείσας αποφάσεως πρέπει να γνωστοποιούνται στον ενδιαφερόμενο κατά το χρονικό σημείο που αυτός λαμβάνει γνώση της αποφάσεως αυτής.
- 28 Δεδομένου ότι το άρθρο 8, παράγραφος 4, και το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343 ορίζουν, κατά τρόπο απαλλαγμένο αιρέσεων και αρκούντως ακριβή, το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο του δικαιώματος σε νέα δίκη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι διατάξεις αυτές έχουν άμεσο αποτέλεσμα. Επομένως, κάθε πρόσωπο που έχει δικαίωμα σε νέα δίκη δύναται να επικαλεστεί το δικαίωμα αυτό έναντι του οικείου κράτους μέλους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, είτε σε περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος αυτό παρέλειψε να μεταφέρει την οδηγία αυτή εμπροθέσμως στην εσωτερική έννομη τάξη είτε σε περίπτωση κατά την οποία τη μετέφερε στην εσωτερική έννομη τάξη πλημμελώς (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, σκέψεις 98 και 99).
- 29 Όπως προκύπτει, εξάλλου, χωρίς αμφισημία από τις εν λόγω διατάξεις, το δικαίωμα αυτό επιφυλάσσεται στα πρόσωπα των οποίων η δίκη διεξάγεται ερήμην, ενώ συγχρόνως δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343.

- 30 Επομένως, όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου 8, παράγραφος 2, η δίκη που διεξάγεται ερήμην μπορεί να οδηγήσει στην έκδοση αποφάσεως η οποία, σύμφωνα με όσα προβλέπει η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου, μπορεί να εκτελεστεί, χωρίς να επιβάλλεται στο οικείο κράτος μέλος να προβλέψει το δικαίωμα σε νέα δίκη.
- 31 Ως εκ τούτου, ο ερήμην καταδικασθείς μπορεί να στερηθεί του δικαιώματος σε νέα δίκη μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, το περιεχόμενο των οποίων πρέπει να προσδιοριστεί.
- 32 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος [πρβλ. αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 1983, Merck, 292/82, EU:C:1983:335, σκέψη 12, και της 28ης Ιανουαρίου 2021, Spetsializirana prokuratura (Εγγραφο δικαιωμάτων), C-649/19, EU:C:2021:75, σκέψη 42]. Προς τον σκοπό αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, οι αιτιολογικές σκέψεις της επίμαχης πράξεως της Ένωσης, στο μέτρο που συνιστούν σημαντικά ερμηνευτικά στοιχεία, τα οποία είναι ικανά να αποσαφηνίσουν τη βούληση του συντάκτη της πράξεως αυτής (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Purrinck κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-418/18 P, EU:C:2019:1113, σκέψη 75).
- 33 Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, επισημαίνεται ότι από αυτό προκύπτει ότι η τήρηση των προϋποθέσεων που καθορίζει η διάταξη αυτή προϋποθέτει είτε ότι ο ενδιαφερόμενος έχει ενημερωθεί εγκαίρως σχετικά με τη δίκη και τις συνέπειες της μη παράστασης είτε, όταν εκπροσωπείται συγχρόνως από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο τον οποίο διόρισε ο ίδιος ή ο οποίος διορίστηκε από το κράτος, ότι έχει απλώς ενημερωθεί σχετικά με τη δίκη.
- 34 Όπως εξέθεσε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 34 των προτάσεών του, η δυνατότητα που παρέχει το άρθρο 8, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2016/343 στα κράτη μέλη να διεξάγουν, όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου 8, ερήμην δίκη και να εκτελούν την απόφαση που θα εκδοθεί, χωρίς να προβλέπεται δικαίωμα σε νέα δίκη, στηρίζεται στην παραδοχή ότι, στην περίπτωση της παραγράφου 2, ο ενδιαφερόμενος, καίτοι ενημερώθηκε προσηκόντως, παραιτήθηκε οικειοθελώς και κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση από την άσκηση του δικαιώματος παράστασης στη δίκη του.
- 35 Τούτο επιρρωννύεται από την αιτιολογική σκέψη 35 της οδηγίας αυτής, η οποία ορίζει ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί, ρητώς ή σιωπηρώς αλλά κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, να παραιτηθεί από το δικαίωμα παράστασης στη δίκη του. Η αιτιολογική αυτή σκέψη, χάρη στην οποία καθίσταται ευχερής η κατανόηση του πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, διευκρινίζει ότι, μολονότι το δικαίωμα παράστασης στη δίκη δεν είναι απόλυτο, εντούτοις η δυνατότητα διεξαγωγής ερήμην δίκης, χωρίς να χρειάζεται να διεξαχθεί εκ των υστέρων νέα δίκη κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερομένου, περιορίζεται στις περιπτώσεις στις οποίες ο τελευταίος απέφυγε να παραστεί στη δίκη που κινήθηκε εναντίον του αυτοβούλως και κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση.
- 36 Όσον αφορά την τελολογική ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, επισημαίνεται ότι η παραδοχή που εκτίθεται στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως εγγυάται την τήρηση του σκοπού της οδηγίας αυτής, ο οποίος συνίσταται, όπως εκτίθεται στις

αιτιολογικές της σκέψεις 9 και 10, στην ενίσχυση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και στη συνακόλουθη ενίσχυση της εμπιστοσύνης κάθε κράτους μέλους στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών.

- 37 Υπό το πρίσμα του σκοπού αυτού, οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του και το δικαίωμα σε νέα δίκη πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο που να διασφαλίζει τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, αποτρέποντας συγχρόνως το ενδεχόμενο πρόσωπο το οποίο παραιτήθηκε, είτε ρητώς είτε σιωπηρώς αλλά κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, από το δικαίωμα παράστασης στη δίκη του, καίτοι είχε ενημερωθεί σχετικά με τη δίκη, να δύναται να αξιώσει, μετά την έκδοση ερήμην καταδικαστικής απόφασης, τη διεξαγωγή νέας δίκης και, ως εκ τούτου, να παρακωλύσει καταχρηστικά την αποτελεσματικότητα της ποινικής δίωξης καθώς και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης.
- 38 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων που αφορούν το γράμμα των εφαρμοστέων διατάξεων, το γενικό πλαίσιο στο οποίο αυτές εντάσσονται και ζητήματα τελεολογικής φύσεως πρέπει να διευκρινιστεί, κατωτέρω, υπό ποιες προϋποθέσεις μια ερήμην διεξαχθείσα δίκη εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, ήτοι στην περίπτωση κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος, σιωπηρώς μεν αλλά κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, παραιτήθηκε από την άσκηση του δικαιώματος παράστασης στη δίκη του, λόγω του ότι δεν παρίσταται σε αυτήν, ενώ συγχρόνως πρέπει να γίνει δεκτό ότι έχει «ενημερωθεί εγκαίρως σχετικά με τη δίκη» και ότι, επιπλέον, είτε εκπροσωπείται από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο είτε ενημερώθηκε σχετικά με τις συνέπειες της μη παράστασης.
- 39 Όσον αφορά την ενημέρωση σχετικά με τη δίκη, από την αιτιολογική σκέψη 36 της οδηγίας 2016/343 προκύπτει ότι η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να θεωρηθεί ότι ο ενδιαφερόμενος έχει ενημερωθεί προσηκόντως αν εγκαίρως «κλητεύθηκε αυτοπροσώπως» ή «με άλλα μέσα του παρασχέθηκαν επισήμως πληροφορίες για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης κατά τρόπο ώστε να είναι σε θέση να γνωρίζει για [αυτήν]».
- 40 Από την αιτιολογική αυτή σκέψη προκύπτει επίσης ότι, κατά τον εν λόγω νομοθέτη, η ενημέρωση του ενδιαφερομένου σχετικά με τις συνέπειες της μη παράστασης σημαίνει, ειδικότερα, ότι το πρόσωπο αυτό ενημερώνεται εγκαίρως «ότι η απόφαση μπορεί να εκδοθεί ακόμη και αν δεν εμφανιστεί στη δίκη».
- 41 Κατά συνέπεια, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο καλείται να εξετάσει κατά πόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, να εξακριβώσει αν έχει εκδοθεί επίσημο έγγραφο υπόψιν του ενδιαφερομένου που να μνημονεύει κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση την ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης και, σε περίπτωση μη εκπροσωπήσεως από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο, τις συνέπειες της ενδεχόμενης μη παράστασης.
- 42 Εξάλλου, στο εν λόγω δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει αν το έγγραφο αυτό κοινοποιήθηκε εγκαίρως, ήτοι σε ημερομηνία που απέχει πόρρω από την ημερομηνία της δικασίμου, ούτως ώστε ο ενδιαφερόμενος να είναι σε θέση να προετοιμάσει επωφελώς την υπεράσπισή του, αν αποφασίσει να μετάσχει στη δίκη.
- 43 Προκειμένου να προβεί στις εξακριβώσεις αυτές, το εν λόγω δικαστήριο δύναται να στηριχθεί στον τρόπο κλητεύσεως του κατηγορουμένου στη δίκη σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το εθνικό δίκαιο. Υπενθυμίζεται συναφώς ότι η οδηγία 2016/343 αποσκοπεί αποκλειστικώς στη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων και, επομένως, δεν προβαίνει σε εξαντλητική εναρμόνιση

της ποινικής διαδικασίας [πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 28ης Νοεμβρίου 2019, Spetsializirana prokuratura, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, σκέψη 28, και της 13ης Φεβρουαρίου 2020, Spetsializirana prokuratura (Ερημοδικία), C-688/18, EU:C:2020:94, σκέψη 30]. Τούτου δοθέντος, τέτοιες λεπτομέρειες τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο δεν μπορούν να θίγουν τον σκοπό που επιδιώκεται με την οδηγία αυτή, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση του δίκαιου χαρακτήρα της διαδικασίας και στην παροχή στον ενδιαφερόμενο της δυνατότητας να παραστεί στη δίκη του, γεγονός που προϋποθέτει την παροχή της δυνατότητας να προετοιμάσει την υπεράσπισή του [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2021, IS (Μη σύννομο της διατάξεως περί παραπομπής), C-564/19, EU:C:2021:949, σκέψη 128].

- 44 Όταν ο ενδιαφερόμενος δεν έχει λάβει το επίσημο έγγραφο περί του οποίου γίνεται λόγος στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, είναι εντούτοις δυνατόν να εκδοθεί και να εκτελεστεί απόφαση ερήμην του προσώπου αυτού, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 39 της οδηγίας 2016/343.
- 45 Τούτου δοθέντος, όπως εξάλλου αναφέρει η αιτιολογική αυτή σκέψη, το δικαίωμα σε νέα δίκη, κατά την έννοια του άρθρου 9 της οδηγίας αυτής, πρέπει να παρέχεται στο εν λόγω πρόσωπο, εφόσον δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.
- 46 Κατά συνέπεια, οι κατηγορούμενοι που διέφυγαν εμπίπτουν στην περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 2016/343, όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.
- 47 Επομένως, η οδηγία αυτή αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει το δικαίωμα σε νέα δίκη για τον λόγο και μόνον ότι ο ενδιαφερόμενος διέφυγε και οι αρχές δεν κατόρθωσαν να τον εντοπίσουν.
- 48 Μόνον όταν από ακριβείς και αντικειμενικές ενδείξεις προκύπτει ότι ο ενδιαφερόμενος, μολονότι έχει ενημερωθεί επισήμως ότι κατηγορείται για την τέλεση ποινικού αδικήματος, ούτως ώστε να γνωρίζει ότι επρόκειτο να διεξαχθεί δίκη εις βάρος του, ενεργεί εσκεμμένως κατά τρόπο που κατατείνει στο να μην καταστεί δυνατόν να λάβει επισήμως τις σχετικές με την ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης πληροφορίες, μπορεί να θεωρηθεί, υπό την επιφύλαξη των ειδικών αναγκών των ευάλωτων προσώπων που αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις 42 και 43 της οδηγίας 2016/343, ότι το πρόσωπο αυτό ενημερώθηκε σχετικά με τη δίκη και ότι παραιτήθηκε οικειοθελώς και κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση από την άσκηση του δικαιώματος παράστασης στη δίκη του. Η κατάσταση του προσώπου στο οποίο παρασχέθηκαν επαρκείς πληροφορίες, με αποτέλεσμα να γνωρίζει ότι επρόκειτο να διεξαχθεί δίκη εις βάρος του, και το οποίο, ενεργώντας σκοπίμως και με πρόθεση να αποφύγει την κρίση του δικαστηρίου, παρεμπόδισε τις αρχές να το ενημερώσουν επισήμως και εγκαίρως σχετικά με τη δίκη του μέσω του εγγράφου που μνημονεύεται στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, εμπίπτει στην περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.
- 49 Η ύπαρξη τέτοιων ακριβών και αντικειμενικών ενδείξεων μπορεί, για παράδειγμα, να διαπιστωθεί όταν το εν λόγω πρόσωπο έχει δηλώσει οικειοθελώς εσφαλμένη διεύθυνση στις αρμόδιες για ποινικές υποθέσεις εθνικές αρχές ή δεν εντοπίζεται πλέον στη διεύθυνση την οποία είχε δηλώσει.
- 50 Η κατά τα ανωτέρω ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343 επιρρωννύεται από την αιτιολογική σκέψη της 38, κατά την οποία, προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσον ο τρόπος με τον οποίο παρέχονται οι πληροφορίες επαρκεί ώστε να εξασφαλίζεται η επίγνωση του προσώπου όσον αφορά τη δίκη, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδίδεται τόσο στη δέουσα

προσπάθεια που καταβάλλουν οι δημόσιες αρχές για να ενημερώσουν τον ενδιαφερόμενο όσο και στη δέουσα προσπάθεια που καταβάλλει ο τελευταίος προκειμένου να λάβει τις εν λόγω πληροφορίες.

- 51 Η ερμηνεία αυτή είναι, εξάλλου, συμβατή με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το οποίο αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 47 της οδηγίας 2016/343 και κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, καθώς και στο άρθρο 48 του Χάρτη, τα οποία, όπως διευκρινίζουν οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17), αντιστοιχούν στο άρθρο 6 ΕΣΔΑ [πρβλ. απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2020, Spetsializirana prokuratura (Ερημοδικία), C-688/18, EU:C:2020:94, σκέψεις 34 και 35].
- 52 Πράγματι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ούτε το γράμμα ούτε το πνεύμα του άρθρου 6 ΕΣΔΑ αποκλείουν την οικειοθελή, είτε ρητή είτε σιωπηρή, παραίτηση από τις εγγυήσεις δίκαιης δίκης. Εντούτοις, η παραίτηση από το δικαίωμα συμμετοχής στην ακροαματική διαδικασία πρέπει να αποδεικνύεται με τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση και να συνοδεύεται από ελάχιστες εγγυήσεις ανάλογες προς τη σοβαρότητά της. Επιπλέον, δεν πρέπει να προσκρούει σε κάποιο μείζον δημόσιο συμφέρον (αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 1ης Μαρτίου 2006, Sejdonic κατά Ιταλίας, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86, και της 13ης Μαρτίου 2018, Vilches Coronado κ.λπ. κατά Ισπανίας, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).
- 53 Ειδικότερα, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι τέτοια παραίτηση μπορεί να διαπιστωθεί όταν ο κατηγορούμενος ενημερώθηκε ότι έχει κινηθεί εναντίον του ποινική διαδικασία, γνωρίζει τη φύση καθώς και την αιτία της κατηγορίας και δεν έχει την πρόθεση να μετάσχει στη διαδικασία ή επιθυμεί να φυγοδικήσει (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 1ης Μαρτίου 2006, Sejdonic κατά Ιταλίας, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 99, και της 23ης Μαΐου 2006, Kounon κατά Βουλγαρίας, CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, § 48). Τέτοια πρόθεση μπορεί, μεταξύ άλλων, να διαπιστωθεί όταν η παράδοση της κλήσης προς εμφάνιση δεν κατέστη δυνατή λόγω μεταβολής της διεύθυνσης την οποία ο κατηγορούμενος παρέλειψε να γνωστοποιήσει στις αρμόδιες αρχές. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα σε νέα δίκη (πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 26ης Ιανουαρίου 2017, Lena Atanasova κατά Βουλγαρίας, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, § 52).
- 54 Εν προκειμένω, ακριβώς υπό το πρίσμα της ερμηνείας του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, η οποία προκύπτει από τις ανωτέρω σκέψεις, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, προκειμένου να κρίνει αν ο IR θα πρέπει να απολαύει του δικαιώματος σε νέα δίκη ή άλλου μέσου ένδικης προστασίας που επιτρέπει επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης, να εξετάσει αν ο κατηγορούμενος ενημερώθηκε εγκαίρως σχετικά με τη δίκη καθώς και, σε περίπτωση μη εκπροσωπήσεως από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο, σχετικά με τις συνέπειες της μη παράστασης και αν παραιτήθηκε, σιωπηρώς μεν αλλά κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, από το δικαίωμα παράστασης στη δίκη του.
- 55 Διευκρινίζεται, συναφώς, ότι η εξέταση της επίμαχης στην κύρια δίκη κατάστασης θα μπορούσε να εμπίπτει στην περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής.
- 56 Πράγματι, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι ο αυτεπαγγέλτως διορισθείς στον IR δικηγόρος ουδέποτε ήλθε σε επαφή μαζί του, ενώ συγχρόνως ο κατηγορούμενος ουδέποτε εξέφρασε την άποψή του σχετικά με τον διορισμό του δικηγόρου αυτού. Υπό τις συνθήκες αυτές, ο εν λόγω δικηγόρος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «εξουσιοδοτημένος» από τον IR, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2016/343, όπερ εναπόκειται στο αιτούν

δικαστήριο να εξακριβώσει υπό το πρίσμα των προβλεπόμενων από το εθνικό δίκαιο προϋποθέσεων. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη της 37, η ύπαρξη «εντολής», κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, απαιτεί πράγματι ο ενδιαφερόμενος να έχει αναθέσει ο ίδιος σε δικηγόρο, ενδεχομένως στον δικηγόρο που του έχει διορισθεί αυτεπαγγέλτως, την αποστολή να τον εκπροσωπεί.

57. Επισημαίνεται, τέλος, ότι από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι το αρχικό κατηγορητήριο, το οποίο επιδόθηκε αυτοπροσώπως στον IR, κηρύχθηκε άκυρο. Το νέο κατηγορητήριο, στο οποίο στηρίζεται η δίκη που διεξάγεται επί του παρόντος ερήμην του κατηγορουμένου, δεν επιδόθηκε αυτοπροσώπως, δεδομένου ότι ο IR εγκατέλειψε επ' αόριστον, χωρίς να ενημερώσει σχετικώς τις αρμόδιες αρχές, τον τόπο που είχε γνωστοποιήσει ως διεύθυνση κατοικίας του μετά την επίδοση του αρχικού κατηγορητηρίου και είχε δηλώσει ως διεύθυνση επικοινωνίας του.
58. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν διευκρινίζει αν η φύση και η αιτία της κατηγορίας που απαγγέλθηκε κατά του IR, όπως εκτίθενται στο νέο κατηγορητήριο, συμπεριλαμβανομένου του νομικού χαρακτηρισμού των προσαπτόμενων πραγματικών περιστατικών, αντιστοιχούν σε εκείνα που εκτίθενται στο αρχικό κατηγορητήριο. Ούτε διευκρινίζεται στην αίτηση αυτή αν η επίδοση νέου κατηγορητηρίου αποδείχθηκε αναγκαία αποκλειστικώς και μόνον επειδή το αρχικό κατηγορητήριο έπασχε από τυπική πλημμέλεια. Αν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι το περιεχόμενο του νέου κατηγορητηρίου αντιστοιχεί στο αρχικό κατηγορητήριο και ότι η νέα αυτή πράξη, μολονότι δεν κατέστη δυνατόν να παραδοθεί αυτοπροσώπως στον IR, απεστάλη και επιδόθηκε στη διεύθυνση που ο ίδιος είχε γνωστοποιήσει στις αρμόδιες για την ανάκριση αρχές μετά την παραλαβή του αρχικού κατηγορητηρίου, οι περιστάσεις αυτές ενδέχεται να συνιστούν ακριβείς και αντικειμενικές ενδείξεις βάσει των οποίων θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι, δεδομένου ότι, σύμφωνα με την οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ 2012, L 142, σ. 1), ο IR, καίτοι ενημερώθηκε σχετικά με τη φύση και την αιτία της απαγγελθείσας εναντίον του κατηγορίας και, κατ' επέκταση, σχετικά με τη δίκη που επρόκειτο να διεξαχθεί εις βάρος του, παρεμπόδισε τις αρχές να του παράσχουν επισήμως πληροφορίες σχετικά με τη δίκη με το να εγκαταλείψει τη διεύθυνση την οποία είχε γνωστοποιήσει σε αυτές με την πρόθεση να φυγοδικήσει. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προβεί σε όλες τις σχετικές επαληθεύσεις υπό το πρίσμα του συνόλου των περιστάσεων της υποθέσεως της κύριας δίκης.
59. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας 2016/343 έχουν την έννοια ότι είναι δυνατόν να διεξαχθεί δίκη και, ενδεχομένως, να εκδοθεί καταδικαστική απόφαση ερήμην του κατηγορουμένου τον οποίο οι αρμόδιες εθνικές αρχές, παρά τις δέουσες προσπάθειες που κατέβαλαν προς τούτο, αδυνατούν να εντοπίσουν και στον οποίο δεν κατόρθωσαν, λόγω της αδυναμίας εντοπισμού του, να παρέχουν ενημέρωση σχετικά με τη δίκη του, υπό την προϋπόθεση όμως, στην περίπτωση αυτή, ότι ο κατηγορούμενος έχει καταρχήν τη δυνατότητα, αφότου λάβει γνώση της καταδίκης του, να επικαλεστεί ευθέως το δικαίωμα που του απονέμει η εν λόγω οδηγία, ζητώντας την επανάληψη της δίκης ή ασκώντας ισοδύναμο μέσο ένδικης προστασίας που οδηγεί σε επανεξέταση της ουσίας της υπόθεσης παρουσία του ίδιου. Το δικαίωμα αυτό μπορεί πάντως να μην αναγνωριστεί στον κατηγορούμενο αν από ακριβείς και αντικειμενικές ενδείξεις προκύπτει ότι έλαβε επαρκείς πληροφορίες ώστε να γνωρίζει ότι επρόκειτο να διεξαχθεί δίκη εις βάρος του και, ενεργώντας σκοπίμως και με πρόθεση να αποφύγει την κρίση του δικαστηρίου, παρεμπόδισε τις αρχές να του παράσχουν επισήμως πληροφορίες σχετικά με τη δίκη.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 60 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, έχουν την έννοια ότι είναι δυνατόν να διεξαχθεί δίκη και, ενδεχομένως, να εκδοθεί καταδικαστική απόφαση ερήμην του κατηγορουμένου τον οποίο οι αρμόδιες εθνικές αρχές, παρά τις δέουσες προσπάθειες που κατέβαλαν προς τούτο, αδυνατούν να εντοπίσουν και στον οποίο δεν κατόρθωσαν, λόγω της αδυναμίας εντοπισμού του, να παρέχουν ενημέρωση σχετικά με τη δίκη του, υπό την προϋπόθεση όμως, στην περίπτωση αυτή, ότι ο κατηγορούμενος έχει καταρχήν τη δυνατότητα, αφότου λάβει γνώση της καταδίκης του, να επικαλεστεί ευθέως το δικαίωμα που του απονέμει η εν λόγω οδηγία, ζητώντας την επανάληψη της δίκης ή ασκώντας ισοδύναμο μέσο ένδικης προστασίας που οδηγεί σε επανεξέταση της ουσίας της υπόθεσης παρουσία του ιδίου. Το δικαίωμα αυτό μπορεί πάντως να μην αναγνωριστεί στον κατηγορούμενο αν από ακριβείς και αντικειμενικές ενδείξεις προκύπτει ότι έλαβε επαρκείς πληροφορίες ώστε να γνωρίζει ότι επρόκειτο να διεξαχθεί δίκη εις βάρος του και, ενεργώντας σκοπίμως και με πρόθεση να αποφύγει την κρίση του δικαστηρίου, παρεμπόδισε τις αρχές να του παράσχουν επισήμως πληροφορίες σχετικά με τη δίκη.

(υπογραφές)